

Skupinová práce a kooperativní učení II

Jiří Hruška

http://jiri_hruska.sweb.cz

<https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=16262>

„Jak chcete mít ve třídě dobré vztahy, když ty děti pořád mezi sebou soupeří, tedy jdou proti sobě. Já podporuji lidi ve spolupráci, která není založená na soupeření, ale na podpoře, na tom, že jsou spolu. Říká se tomu filozofie win-win.“

dětský psycholog Martin Hofman

Cíle:

- popsat, proč je dobré práci ve skupinách zavádět, co to přináší žákům a co učitel
- pojmenovat potřeby žáků a činnosti učitele, kterými může tyto potřeby naplňovat
- popsat, jak je možné žáky dělit do skupin a pojmenovat pozitiva i negativa, která jednotlivé způsoby přinášejí
- popsat příklad, jak je možné uspořádat učebnu pro práci ve skupinách

Proč zavádět práci ve skupinách do vyučovacího procesu?

- Umění spolupracovat patří mezi nejžádanější kompetence na trhu práce
- Spolupráce rozvíjí vnitřní motivaci pro učení
- Učitel zaměstná třídu, žáci samostatně pracují a učitel má volné ruce získávat důkazy o učení vybraných žáků a může jim pak poskytnout zpětnou vazbu.
- Kompetence personální a sociální patří mezi 6 klíčových kompetencí rámcových vzdělávacích programů
- Při práci ve skupinách se rozvíjejí i ostatní klíčové kompetence

Motivace

Vnější motivace

Odměny

Tresty

Soutěže

Známkování

Vnitřní motivace

Smysluplnost

Svobodná volba

Spolupráce

Zpětná vazba

Možnost volby

- podle náročnosti
- podle tématu
- podle činnosti
- podle výstupu
- podle zveřejňování výstupu
- podle zájmu
- podle týmové role
- podle času
- kombinovaná

Potřeby žáků

*Činnosti učitele, kterými může
danou potřebu naplnit*

Žáci potřebují navazovat sociální kontakty.

Žáci potřebují navazovat sociální kontakty.

*Učitel zařazuje práce ve skupině,
ve dvojicích, diskuse ve skupinách
apod.*

**Žáci potřebují rozvíjet svoji samostatnost
(nezávislost).**

**Žáci potřebují rozvíjet svoji samostatnost
(nezávislost).**

*Učitel nabízí co nejvíce možností na
výběr, vědomě učí žáky krokům v procesu
rozhodování, jehož logickou součástí musí
být důsledek.*

Žáci potřebují pocit bezpečí.

Žáci potřebují pocit bezpečí.

Učitel nabízí co nejvíce možností na výběr, společně se žáky nastavuje hranice - pravidla, omezení, vodítka, návyky, zajišťuje základní biologické potřeby, bezpečné a podnětné uspořádání pracovního prostoru.

Žáci se potřebují zalíbit ostatním a s ostatními si vytvářet vzájemnou pozitivní sounáležitost.

Žáci se potřebují zalíbit ostatním a s ostatními si vytvářet vzájemnou pozitivní sounáležitost.

Učitel zařazuje práce ve skupině, pozitivně reaguje na jednotlivé žáky a učí je to i navzájem vůči sobě, umožňuje sdílení zkušeností a prezentace získaných dovedností.

Žáci potřebují nalézt místo/skupinu, kam patří.

Žáci potřebují nalézt místo/skupinu, kam patří.

Učitel zařazuje práce ve skupině, obměňuje složení skupin, zařazuje práce ve dvojicích, diskuse ve skupinách, společné čtení, dbá na pozitivní reakce okolí.

Dělení žáků do skupin

Je dobré se dopředu rozhodnout:

- jak početné mají být skupiny?
(3 – 5 žáků ve skupině)
- na kolik skupin bude dobré třídu rozdělit?
(maximální počet skupin je 6)
- je nutné, aby vznikly vyrovnané skupiny?
(vzhledem k tomu, že skupiny mezi sebou nesoupeří, nemusí být vyrovnané, pokud to však nevyklučuje zadání úkolu)

Náhodné

losováním, rozpočítáváním, hrou

pro

žáci toto rozdělení zpravidla berou

proti

mohou vzniknout nefunkční skupiny

Cíleně sestavené

žáci mají na stolech papíry se jmény – skupiny cíleně sestavuje učitel tak, aby dobře fungovaly

pro

vznikají funkční a vyrovnané skupiny

proti

žáci mohou protestovat

Podle úkolu (domovské)

před sestavováním skupin učitel zadá úkol a role a žáci pak vytvářejí skupiny, aby úkol úspěšně vyřešili

pro

žáci toto rozdělování berou

proti

mohou vzniknout i nefunkční skupiny

Podle zájmu (expertní)

žáci se dělí podle odbornosti, která jim je nejbližší

pro

při práci v expertních skupinách žáci získávají přidanou hodnotu – informace z oblasti jejich zájmu

proti

někomu nemusí vyhovovat žádná z nastavených skupin, případně některé skupiny mohou být početně předimenzované – pak je potřebné mít připraveno takovou skupinu rozdělit na dvě/tři a každé dát trochu jiné zadání v daném oboru

Podle názoru

např. žáci se postaví pod vyvěšený citát, se kterým souhlasí

pro

je tu svobodná volba

proti

někomu nemusí vyhovovat žádný z předložených citátů,
případně některé skupiny mohou být početně
předimenzované – pak je potřebné mít připraveno, jak
takovou skupinu rozdělit na dvě/tři

Volené „kapitány“

kapitáni si do svého týmu postupně volí členy (lépe je, když tato volba proběhne anonymně a když se na pozici „kapitánů“ postupně objeví všichni)

pro

mohou vznikat vyrovnané skupiny

proti

žáci se rozdělují víc podle sympatií než podle úkolu, proto mohou vznikat nefunkční skupiny, při veřejných volbách zažívají někteří žáci trauma, že je nikdo nechce nebo že se nikdy nedostanou do pozice „kapitána“

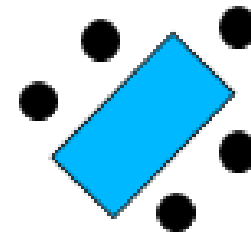
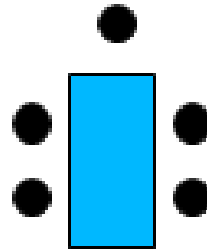
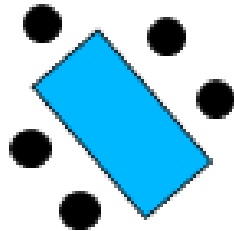
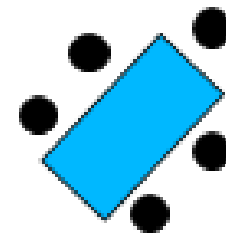
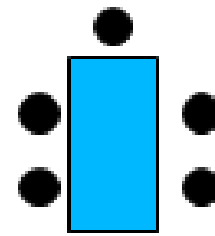
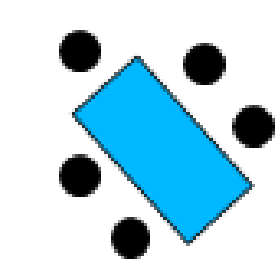
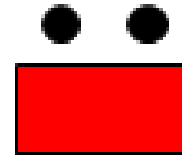
Dělení žáků do skupin

Pokud se žáci do skupin dělí na základě své volby, je dobré, aby předem věděli zadání a kritéria hodnocení, aby se mohli rozhodovat i na jiném základě než jen na základě vzájemných sympatií.

Příklad uspořádání učebny

- Často si učitelé stěžují, že práce ve skupinách je spojována s neustálým stěhováním stolů.
- Následující příklad umožňuje dlouhodobou práci ve skupinách.
- Žádný žák nesedí zády k projekční ploše, což umožňuje skupinovou práci prokládat výkladem.
- Dále je dobré mít na paměti, že i když žáci sedí ve skupině, mohou pracovat i individuálně
- Koberec umožňuje, aby si třída sedla do kruhu k diskusním aktivitám

Příklad uspořádání učebny

Děkuji za pozornost!

Příklady hodnocení skupinové práce

Při hodnocení skupinové práce se zaměřujeme na hodnocení:

- dovedností žáků
- procesů, kterými žáci procházejí
- produktů, které žáci vytvářejí

Eventuelně lze použít jakékoliv kritériální rámce pro hodnocení: např.: společně nastavená pravidla pro spolupráci, kritéria hodnocení výstupu společné práce apod.

Velmi často se využívá sebehodnocení žáků, které se však žáci potřebují naučit.

Příklady hodnocení skupinové práce

Příklady otázek, na které si v rámci diskuze odpovídá skupina:

- Vypracovali jsme před započítím práce jasný plán postupu?
- Ověřovali jsme průběžně, zda postupujeme podle plánu?
- Měnili jsme plán v souvislosti s měnícími se okolnostmi?
- Věděl každý člen skupiny, co má dělat?
- Ujasňovali jsme si smysl společné práce?
- Rozhodovali jsme se demokraticky?
- Shrnuli jsme si, jak se nám práce podařila?

Příklady hodnocení skupinové práce

Příklady otázek, na které si odpovídá člen skupiny:

- Seděla mi role, kterou jsem měl?
- Povzbuzoval(a) jsem ostatní?
- Sdílel(a) jsem s ostatními své nápady a informace?
- Zjišťoval(a) jsem, zda ostatní chápou, o co se snažíme?
- Cítil(a) jsem odpovědnost za výsledek?
- Naslouchal(a) jsem názorům ostatních?
- Nabízel(a) jsem ostatním pomoc?
- Přijímal jsem pomoc od ostatních?
- Přizpůsoboval jsem se názorům většiny?

Příklady hodnocení skupinové práce

Nedokončené věty:

- Věděl(a) jsem...
- Zaujalo mě ...
- Překvapilo mě ...
- Mýlil(a) jsem se v tom ...
- Nerozuměl(a) jsem ...
- Nesouhlasím s ...
- Předpokládám ...
- Obávám se ...
- Myslím si ...